

Ankara ilinde aile sağlığı merkezlerine başvuranlarda tütün ve nikotin ürünleri kullanım durumu, nikotin bağımlılığı ve sigara içme davranışının yaşam kalitesi ile ilişkisi

Esra Gültekin Koç¹, Kadir Serdar Yılmaz¹, Ezgi Aysu Şahin Mavi¹, Cansu Özbaş¹, Seçil Özkan¹

¹Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye

Öz

Giriş: Sigara ve tütün ürünlerinin kullanımı, dünya genelinde morbidite ve mortalitenin başlıca önlenemez nedenlerinden biri olup, bireylerin yaşam kalitesi üzerinde önemli etkiler oluşturmaktadır.¹ Türkiye’de ise yetişkin nüfusun yaklaşık %30’u sigara veya tütün ürünlerini kullanmaktadır.² Nikotin bağımlılığı, hem fiziksel hem de davranışsal bileşenleri olan çok boyutlu bir yapıya sahip olmakla beraber bu bileşenlerin ayrı ayrı değerlendirilmesi bağımlılığın daha kapsamlı anlaşılmasına olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda, tütün bağımlılığının farklı yönlerinin yaşam kalitesi ile ilişkisini ortaya koymak, etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Türkiye’de tütün bağımlılığının fiziksel ve davranışsal boyutlarını ayrı ayrı değerlendiren çalışmalar bulunmakla birlikte, bu iki boyutu birlikte ele alarak yaşam kalitesi ile ilişkisini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenle, mevcut çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada Ankara ilinde aile sağlığı merkezlerine başvuranlarda tütün ve nikotin ürünleri kullanım durumu, nikotin bağımlılığı ve sigara içme davranışının yaşam kalitesi ile ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma kesitsel türde bir çalışmadır. Örneklem büyüklüğü %95 güven aralığında, %50 bilinmeyen sıklığı ve tasarım etkisi 1 kabul edilerek 384 olarak hesaplanmıştır. Anket formu 41 sorudan oluşmakta olup, sosyodemografik sorular, Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi, Glover–Nilsson Sigara İçme Davranış Ölçeği ve Kısa Form-12 Sağlık Anketi kullanılarak hazırlanmıştır. Nisan 2026 tarihleri arasında Ankara ilinde bazı ASM’lere başvuran bireylere yüz yüze uygulanmıştır. Tanımlayıcı değişkenler yüzdelik dağılım ile sunulmuştur. İkili karşılaştırmalarda ise Normal dağılım gösteren sürekli değişkenler için bağımsız gruplarda Student’s t-testi ve tek yönlü varyans analizi, normal dağılım göstermeyen sürekli değişkenler için ise Mann Whitney-U ve Kruskal-Vallis testi kullanılmıştır. Kategorik değişkenlerin ikili karşılaştırmasında ise Pearson Ki-kare testi kullanılmıştır. Korelasyon analizinde Spearman korelasyon testi kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların %60.6’sı tütün ve/veya nikotin ürünü kullanmaktadır. Kadınların %44.7’si, erkeklerin ise %73.3’ü tütün ve/veya nikotin ürünü kullanmaktadır (p=0,001). 45-64 yaş grubunda yer alan

✉ Kadir Serdar Yılmaz ▪ kadirserdary@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 13.04.2026 **Kabul tarihi / Accepted:** 05.05.2026 **Yayın tarihi / Published:** 22.05.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Sağlığı Geliştirme ve Sigara ile Mücadele Derneği tarafından yayımlandı. Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren [Creative Commons Atıf Lisansı \(CC BY\)](#) ile dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). Published by The Society for Health Promotion and Tobacco Control. This is an open access article distributed under the [Creative Commons Attribution License \(CC BY\)](#), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

katılımcıların diğer yaş gruplarına göre tütün ve/veya nikotin ürünü kullanma sıklığının %73.3 daha yüksek olduğu saptanmıştır (p=0.012). Erkeklerin Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ortanca puanının ve Glover–Nilsson Sigara İçme Davranış Ölçeği ortalama puanının kadın katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur (p=0.001). Arkadaş çevresinde sigara kullanan kişiler çoğunlukta olan katılımcıların Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ortanca puanının olmayanlara kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır (p=0.001). Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi puanı ile Glover–Nilsson Sigara İçme Davranış Ölçeği puanı arasında orta düzeyde pozitif korelasyon saptandı. Kısa Form-12 Sağlık Anketi fiziksel ve mental sağlık alt boyut puanları ile Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi puanı arasında zayıf düzeyde negatif korelasyon bulundu. Benzer şekilde, Glover–Nilsson Sigara İçme Davranış Ölçeği puanı ile Kısa Form-12 Sağlık Anketi mental sağlık alt boyutu arasında da zayıf düzeyde negatif korelasyon saptandı.

Sonuç: Tütün bağımlılığının fiziksel ve davranışsal boyutlarının birbiriyle ilişkili olduğu ve artan bağımlılık düzeyinin yaşam kalitesini olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Bu doğrultuda, bağımlılığın çok boyutlu yapısını hedef alan bütüncül müdahalelerin geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: tütün, tütün kullanımı, nikotin bağımlılığı, davranışsal bağımlılık, yaşam kalitesi

Kaynakça

1. Asi E, Gözüm S. Tütün ürünlerine yönelik oluşturulan politikalara verilen tepkiler ve Türkiye'deki karşılığı. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences* 2020; 23(2): 319-330.
2. Dagli Guner E, Evrengil E, Gezer T, et al. Why is tobacco consumption increasing in Turkey? *Tobacco Prevention & Cessation* 2024; 10(Suppl 1): A46. [[Crossref](#)]